

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету історії та
міжнародних відносин

Ольга МАКЛЮК

« 28 » серпня 2025

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІФОЛОГІЯ І ФОЛЬКЛОР ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО

підготовки магістра
денної та заочної форм здобуття освіти

освітньо-професійна програма Історія
спеціальності 032 Історія та археологія
галузі знань 03 Гуманітарні науки

ВИКЛАДАЧ: Білівненко Сергій Миколайович, к.і.н., доцент кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри джерелознавчих студій
та суспільних комунікацій

Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.
Завідувач кафедри джерелознавчих студій та
суспільних комунікацій

 Сергій БІЛІВНЕНКО

Погоджено

Гарант освітньо-професійної
програми

Тетяна ГРУШЕВА

2025 рік

Зв'язок з викладачем: Білівненко Сергій Миколайович, к.і.н., доцент, в. о. завідувача кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій

E-mail: bilivnenko@ukr.net

СЕЗН ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=5757>

Телефон: (061) 228 76 38

Інші засоби зв'язку: Viber, +380676957511

Кафедра: кафедра джерелознавчих студій та суспільних комунікацій, 5 корп., ауд. 309

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Міфологія і фольклор як історичне джерело» є сформувати у магістрантів знання про особливості міфології і фольклору як історичного; надати комплексні теоретичні уявлення про сучасну методику опрацювання міфології та фольклору як історичних джерел; надати знання про етапи розвитку та сучасний стан міфології та фольклору; сформувати навички пошуку та залучення міфології та фольклору як історичних джерел до власних наукових досліджень.

У разі успішного завершення курсу здобувач освіти зможе:

- використовувати джерелознавчі методи під час роботи з міфологією та фольклором;
- аналізувати студії конкретних дослідників міфології та фольклору;
- визначати місце кожного виду української народної усної словесності в історії України;
- визначати особливості утворення сучасного фольклору та постфольклору.

Курс є важливою навчальною дисципліною, детермінованою із джерелознавством, історіографією, етнологією України, філологією, соціальною та історичною психологією.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
1	2	3
Статус дисципліни	Вибіркова	
Семестр	3-й	3-й
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття	12 год.	4 год.
Практичні заняття	12 год.	4 год.
Самостійна робота	66 год.	82 год.
Консультації	<i>Консультації проводяться дистанційно. Розклад консультацій:</i> https://www.znu.edu.ua/ukr/university/departments/history/navchal_nij_protse_s	
Вид підсумкового семестрового контролю:	залік	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=5757	

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ФОЛЬКЛОР І ФОЛЬКЛОРИСТИКА

Тема 1. Фольклор: роди і жанри

Фольклор як феномен культури. Термін «фольклор» та його походження. Етапи розвитку фольклору.

Роди і жанри фольклору. Роди мистецтва: епос, лірика, драма. Дитячий фольклор. Пісенні та прозові жанри фольклору. Жанрові різновиди казок.

Термін «фольклоризм». Фольклоризм у літературі.

Тема 2. Фольклористика

Фольклористика як галузь науки. Теорія фольклору. Класифікація і систематизація фольклору. Школи і напрямки у фольклористиці. Міфологічна та культурно-історична школи у фольклористиці. Еволюціонізм та структурно-типологічний напрями у фольклористиці.

Тема 3. Періодизація українського фольклору

Розвиток фольклору на українських землях у дохристиянську (міфологічну) епоху. Міф, міфологія. Фетишизм, демонічний, теїстичний типи вірувань.

Історична епоха в розвитку українського фольклору. Доба Русі-України (XII – XIV ст.). Козацька доба (XV – XVIII ст.). Бездержавний період (XVIII – XIX ст.). Новітній період (XX ст. – сьогодні).

Змістовий модуль 2. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА УСНА СЛОВЕСНІСТЬ

Тема 4. Міфологія

Анімалізм. Анімізм. Антропоморфізм. Уявлення про Сонце та Місяць.

Пантеон богів: Перун, Велес (Волос), Дана, Дажбог.

Демонологія: домовики, лісовики, польовики, водяники, мавки, русалки, інші духи природи. Мерці, упирі, вовкулаки, відьми тощо.

Замовляння.

Тема 5. Обрядова поезія

Календарно-обрядова поезія, її зв'язок з аграрним календарем. Цикли календарно-обрядової поезії. Зимовий цикл – колядки і щедрівки. Весняний цикл – веснянки, гаївки, риндзівки. Літньо-осінній цикл – жнивварські пісні.

Родинно-обрядові пісні: весільні, голосіння.

Сороміцький фольклор.

Тема 6. Епічні та ліричні пісні

Епічні пісні. Епос як оповідна поезія, що уособлює історичний і духовний світ, психологію нації.

Думи – народні ліро-епічні твори.

Історичні пісні: про най давніші часи; про козацько-польські війни XVII ст.; про колонізацію України московським царатом; пісні про гайдамаччину.

Балади: міфологічні, сімейно-побутові, історичні, соціально-побутові.

Ліричні пісні. Соціально-побутові: козацькі, чумацькі, бурлацькі пісні. Родинно-

побутова лірика: пісні про родинне життя, пісні про кохання, жартівливі пісні.

Тема 7. Дитячий фольклор

Колискові пісні (колисанки), їх основні функції. Особливості побудови тексту колисанок.

Дитячі ігри. Групи ігор: сюжетні народні ігри, рухливі ігри, словесні ігри, ігри з народними саморобними іграшками, музичні ігри, ігри-розваги, розвивальні або «пальчикові ігри».

Змістовий модуль 3. УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ХХ СТ. (радянська доба)

Тема 8. Народна творчість підрадянської України

Радянський псевдофольклор. Жанрова палітра радянського псевдофольклору. Український фольклор про голодомор. Каркас плачу. Усталені мотиви.

Тема 9. Усна словесність на західноукраїнських землях

Емігрантські пісні, їх основні мотиви.

Стрілецькі пісні і їх відображення національно-визвольної боротьби українців початку ХХ століття.

Повстанський фольклор.

Змістовий модуль 4. УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ХХ СТ. (сьогодення)

Тема 10. Сучасний міський фольклор

Міський фольклор, його жанрова специфіка. Фольклор соціальних груп. Поява сучасного міського фольклору.

Тема 10. Постфольклор

Постфольклор як «третя культура». Особливості побутування постфольклору. Масова культура і низовий фольклор.

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Лекція 1	Фольклор: роди і жанри. Фольклористика	2	2	<i>щотижня</i>
Семінарське заняття 1	Періодизація українського фольклору 1. Розвиток фольклору на українських землях у дохристиянську (міфологічну) епоху. - Палеоліт; - Мезоліт; - Протонеоліт; - Неоліт; - Бронзовий вік;	2		<i>щотижня</i>

	<ul style="list-style-type: none"> - Праслов'янська доба. 2. Історична епоха в розвитку українського фольклору. <ul style="list-style-type: none"> - Доба Русі-України (XII – XIV ст.). - Козацька доба (XV – XVIII ст.). - Бездержавний період (XVIII – XIX ст.). - Новітній період (XX ст. – сьогодні). 			
Лекція 2	Періодизація українського фольклору	2	...	<i>щотижня</i>
Семінарське заняття 2	<p style="text-align: center;">Епічні та ліричні пісні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Епічні пісні. Епос. 2. Думи. 3. Історичні пісні: <ul style="list-style-type: none"> - про найдавніші часи; - про козацько-польські війни XVII ст.; - про колонізацію України московським царатом; - про гайдамаччину. 4. Балади: <ul style="list-style-type: none"> - міфологічні; - сімейно-побутові; - історичні; - соціально-побутові. 5. Ліричні пісні. 6. Соціально-побутові: <ul style="list-style-type: none"> - козацькі; - чумацькі; - бурлацькі. 7. Родинно-побутова лірика: <ul style="list-style-type: none"> - пісні про родинне життя; - пісні про кохання; - жартівливі пісні. 	2	2	<i>щотижня</i>
Лекція 3	Міфологія. Обрядова поезія. Епічні та ліричні пісні.	2	...	<i>щотижня</i>
Семінарське заняття 3	<p style="text-align: center;">Дитячий фольклор</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація дитячих творів. 2. Колискові пісні. 3. Дитячі ігри. 	2		<i>щотижня</i>
Лекція 4	Дитячий фольклор	2	2	<i>щотижня</i>
Семінарське заняття 4	<p style="text-align: center;">Народна творчість підрадянської України</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Радянський псевдофольклор. 2. Український фольклор про голодомор. 	2		<i>щотижня</i>
Лекція 5	Усна словесність на західноукраїнських землях	2	...	<i>щотижня</i>

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Міфологія і фольклор як історичне джерело

Семінарське заняття 5-6	Сучасний міський фольклор та постфольклор 1. Міський фольклор, його види. 2. Фольклор соціальних груп. 3. Поява сучасного міського фольклору. 4. Постфольклор і особливості його побутування.	4	2	щотижня
Лекція 6	Постфольклор	2	...	щотижня
Самостійна робота	Тести в мудл за розділами	66	82	

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/ роботи	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Поточний контроль				
Семінарське заняття №1	Усна доповідь на практичному занятті	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	8
Семінарське заняття №2	Усна доповідь на практичному занятті	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	8
Семінарське заняття №3	Усна доповідь на практичному занятті	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	8
Семінарське заняття №4	Усна доповідь на практичному занятті	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	8
Семінарське заняття №5-6	Усна доповідь на практичному занятті	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	16
Самостійна робота	Тести	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	12
Усього за поточний контроль	4			60
Підсумковий контроль				
Залік	Теоретичне завдання	Тестування в Moodle	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	20
	Практичне завдання	Індивідуальне практичне завдання	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	20
Усього за підсумковий контроль				40

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Міфологія і фольклор як історичне джерело
Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Основна:

1. Булашев Г. Міфи України / пер. Ю. Буряка. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 384 с.
2. Божества і символи / Олексій Кононенко. Українська міфологія : [у 5 т.]. Харків : Фоліо, 2023. Т. 1. 512 с.
3. Духи, персони, обряди / Олексій Кононенко. Українська міфологія : [у 5 т.]. Харків : Фоліо, 2023. Т. 2. 512 с.
4. Зброя, ритуали, обереги / Олексій Кононенко. Українська міфологія : [у 5 т.]. Харків : Фоліо, 2023. Т. 5. 448 с.

Додаткова:

5. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. У 2 т. Том 1. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 310 с.
6. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. У 2 т. Том 2. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 274 с.
7. Мушкетик Л. Моральний канон української традиційної культури: за фольклорними джерелами. Київ – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2022. 752 с.
8. Просяник І. Українські предвічні вірування. Ключі від Раю-Іррю. Київ. Априорі, 2021. 208 с.
9. Слижук О. Формування національної самосвідомості учнів у процесі навчання літератури в 5-6 класах НУШ. Національна ідентичність у мові та культурі: збірник наукових праць / за заг. ред. О.Г. Шостак. Київ: Талком, 2023. С.312-319.
10. Тиховська О. Магія та міфологія в українському фольклорі Закарпаття: етнопсихологічний аспект. Монографія. Ужгород: Рік-У, 2021. 512 с.
11. Тиховська О. Українська народна чарівна казка: психоаналітичний аспект. Монографія. Видання друге, доповнене. Київ: Видавництво Ростислава Бурлаки, 2023. 416 с.

Інформаційні ресурси:

12. Лабораторія фольклористичних досліджень <http://labs.lnu.edu.ua/folklorestudies/>
13. Бібліотека фольклору, виданого або оцифрованого в Канаді <http://diasporiana.org.ua/category/folklor>
14. Народна творчість та етнологія <https://nte.etnolog.org.ua>
15. Народознавчі зошити (архів матеріалів) <https://nz.lviv.ua>
16. <https://spadok.org.ua/folklor/blog>

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання теоретичної частини занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. Практична частина заняття відпрацьовується письмово шляхом виконання завдання практичного заняття.

Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності

Перевірка на академічну доброчесність буде здійснюватися програмним забезпеченням, наданим ЗНУ. У разі виявлення академічного плагіату студент зобов'язаний написати доповідну записку на ім'я завідувача кафедри з поясненням причин вчинення такого проступку; робота студента повертається на повторне виконання; студент направляється на курс з академічної доброчесності.

Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело за ДСТУ 8302:2015.

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час практичних занять дозволяється виключно з навчальною метою (для виконання завдань практичного заняття, уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття. Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Комунікація

Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle.

Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим, або ваше питання потребує термінового розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу bilivnenko@ukr.net. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

Процедура забезпечення якості визнання результатів неформального та інформального навчання є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освіти ЗНУ. Правила зарахування результатів навчання які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам) визначені у Положенні ЗНУ Про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти (<https://surl.li/gachqj>).

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА 2025-2026 н.р. доступний за адресою:
https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/1635.ukr.html.

НАВЧАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ <https://lnk.ua/gk4x2wkVy>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (у тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Процедура повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://lnk.ua/9MVwgEpVz>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://lnk.ua/EYNg6GpVZ>.

Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://lnk.ua/QRVdWGwe3>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://lnk.ua/3R4avGqeJ>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**
Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua
Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Спеціалізована допомога: (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://lnk.ua/5pVJr17VP>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

Наукова бібліотека: <https://library.znu.edu.ua/>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

Система ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (СЕЗН ЗНУ): <https://moodle.znu.edu.ua/>.

Посилання для відновлення паролю: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

Центр інтенсивного вивчення іноземних мов: <https://sites.znu.edu.ua/child-advance/>.